

De Vergeten Tuin

Impressie van de Nationale Nachtvliedernacht in Eindhoven

Tekst:
René Marcelis¹
Tekening:
Kees Verbeek

'Verborgene paradijzen' heet het boek dat voor me ligt. Het gaat over de levenswandel van Maria Sibylla Merian² en vooral over haar tocht vanuit Amsterdam naar het Suriname van drie eeuwen geleden. Een sterke vrouw vol talent, moed en productiviteit. Met haar kopergravures van vlinders en rupsen legde zij een groot deel bloot van dat tropische paradijs voor entomologen en andere natuurliefhebbers. Dat vergde wel een bootreis van enkele maanden, twee jaar stevig doorwerken in Suriname en het doorstaan van malaria-aanvallen. Tegenwoordig ben je al na acht uur vliegen in Suriname. Sneller en goedkoper is een bezoek aan een aards paradijsje in eigen land. In hartje Eindhoven is De Vergeten Tuin³ daarvan een voorbeeld. Op 7 september vormde deze natuurtuin met de te bescheiden naam het decor voor een avond nachtvlieders kijken voor de Nationale Nachtvliedernacht.

Honden

De Vergeten Tuin is een door arbeiderswoningen uit het begin de vorige eeuw omsloten terrein, dat tot enkele jaren terug vooral in trek was als hondenuitlaatveldje. Het stond op de nominatie plaats te maken voor woningbouw, tot de omwonenden met andere plannen op de proppen kwamen. Een groep vrijwilligers ging het veldje, zo'n 1.800 m² groot, herinrichten en beplanten, er werden enkele vijvers aangelegd en de honden gingen in de ban. Inmiddels telt de Vereniging Veldwerk die dit realiseert ruim 150 leden, merendeels buurtbewoners. De Vergeten Tuin trekt steeds meer belangstellenden van buitenaf, niet in de laatste plaats vanuit de Natuur zelf. Zo zijn begin dit jaar in de vijvers enkele tientallen jonge vinpootsalamanders aangetroffen en laat het ijsvogeltje zich sinds kort zien. Een week voor de

Nationale Nachtvliedernacht dook het rood weeskind op, als een soort appetizer voor 7 september. Recentelijk zijn de inspanningen van de vereniging beloond: het gebied heeft van de gemeente een groenbestemming gekregen.

Op strooptocht

De avond begint met het installeren van twee home-made lichtvallen met lakens, op ongeveer 40 meter afstand van elkaar: een Robinsonval en een Skinnerval, beide met menglichtlamp. Hierin bieden eierdozen schuilplekken voor vlinders die in de val belanden. Met de al aanwezige bezoekers wordt een stroopmengsel op enkele bomen aangebracht. De helpende handjes van de vele kinderen gaan daarbij zo enthousiast en ruimhartig te werk, dat een Zeer Belangrijk iemand van de organisatie zich moet afzonderen om iets schoons aan te trekken.

Ondanks het redelijke nachtvliedeweer (windstil, droog, temperatuur aanvankelijk ca. 17°C) lokken licht en stroop aanvankelijk weinig nachtvlinders. Als om 22.00 uur eindelijk de grote schijnwerpers van de naburige buurtsuper doven -eerder kon niet, want daar zou het hoofdkantoor in het verre Zaandam over moeten beslissen- wordt het interessanter tussen de lakens. Vooral de huismoeder (*Noctua pronuba*) en de volgeling (*N. comes*) laten zich zien, evenals de appeltak (*Campaea margaritata*), de taxusspikkelspanner (*Peribatodes rhomboidaria*) en de zwartband- en vierbandspanner (*Xanthoroe fluctuata* en *X. ferrugata*). In totaal zien de aanwezigen slechts 13 soorten macro's, waarvan een tweetal nog bevestiging resp. determinatie behoeft door een echte deskundige.

24-karaats goud

Ondanks het beperkte aantal nachtvlinderssoorten, met onder de vele afwezigen ook het rood weeskind, zijn de 59 (!) bezoekers zonder uitzondering enthousiast. Voor velen is dit de eerste kennismaking met de zespotige geheimen van de nacht. Want er is meer te zien behalve de macro's. Zoals glimmende wapenvliegjes, een enkele motmug, berkenwantsen, kevertjes en als klap op de vuurpijl om twee uur 's nachts een 24-karaats gouden micro. Het was, zoals iemand zei: "Een nacht om nooit meer te vergeten".

- 1 Schrijver/bioloog René Marcelis (Castricum) en kunstenaar Kees Verbeek (Eindhoven) verzorgen sinds 2006 een column over insecten in het Noordhollands Dagblad. Met ingang van het februarinummer van 2008 leveren zij een vaste bijdrage aan 'Vlinders'.
- 2 Een tentoonstelling "Maria S. Merian & Dochters, Familiebedrijf tussen Kunst en Wetenschap" is van 23 februari t/m 18 mei 2008 te zien in het Rembrandthuis in Amsterdam.
- 3 Eindhoven, Palingstraat (tussen de Karel de Grotelaan en de Hoogstraat). Ingang is tussen Palingstraat nr. 21 en 23. Belangstellenden kunnen er elke eerste zondag van de maand terecht van 12.00 tot 16.00 uur. Informatie: 040-2572747

Nationale Nachtvliedernacht 2007

Op vrijdagavond 7 september vond de derde Nationale Nachtvliedernacht plaats. Op ruim 100 plaatsen is naar nachtvlinders gekeken. Daarmee is de derde versie van de nachtvliedernacht de meest uitgebreide tot nu toe. Het was droog! En dat is iets waar vele nachtvlieders nauwelijks op durfden te hopen de afgelopen zomer. In grote delen van het land werd het in de loop van de avond helder en dat had tot gevolg dat in de loop van de nacht de temperatuur behoorlijk onderuitging. Veel excursiepunten meldden dat na middernacht weinig nieuws meer op het laken te vinden was. Sommige punten rapporteerden zelfs mist! De eerste uren waren gemiddeld genomen nog redelijk warm met een begintemperatuur van circa 18 °C. In het binnenland was er nagenoeg geen wind, de locaties aan de kust hadden gemiddeld genomen iets meer last van wind.

Meest geziene soorten

	soort	aantal locaties
1.	huismoeder	48
2.	stro-uiltje	31
	zwarte-c-uil	31
4.	vierkantvlekuil	28
5.	taxusspikkelspanner	27
6.	agaatvlied	26
	gamma-uil	26
8.	koperuil	25
9.	haarbos	24
10.	hagedoornvlied	23
	piramidevlied	23

Talrijkste soorten

	soort	aantal vlinders
1.	huismoeder	231
2.	stro-uiltje	212
3.	zwarte-c-uil	185
4.	groente-uil	153
5.	vierkantvlekuil	85
6.	kleine beer	83
7.	piramidevlied	81
8.	taxusspikkelspanner	77
9.	hagedoornvlied	53
10.	agaatvlied	51

Enkele feiten (stand eind september; gebaseerd op Landkaartje)

- Ruim 60 excursiepunten hebben hun waarnemingen doorgegeven via Landkaartje
- Het hoogste aantal vlindersoorten per excursiepunt is 57
- Het totaal aantal waargenomen soorten ligt op 160
- Er zijn meer dan 800 waarnemingen doorgegeven
- Er zijn ruim 2200 vlinders gezien

In Culemborg kregen de mensen die tot laat bleven nog een mooi toetje. Vlak voordat de lamp uitging, liet zich nog een rood weeskind zien.

En nu: op naar de vierde Nationale Nachtvliedernacht. Noteert u 'm vast? Hij is op vrijdag 29 augustus 2008!

Nicolien Peet & Dick Groenendijk